

ÎN CĂUTAREA LUI

NOVAK

OMUL
DIN SPATELE
ENIGMEI

MARK HODGKINSON

Traducere din engleză și note de
Raluca Chifu

**VICTORIA
BOOKS**

Cuprins

Introducere	9
1. Copilul de aur	13
2. Sacrificiul	39
3. La răscruce	57
4. Omul din spatele Djokerului	69
5. Hrană pentru minte	83
6. Viitorul perfect	105
7. Originalul din tenis	115
8. Lupul singuratic.....	129
9. „Gata”	145
10. Omul cifrelor.....	165
11. „E bine să te urască lumea”.....	175
12. Energie întunecată.....	197
13. Viața la închisoare.....	211
14. „Cel mai rău om din lume”	223
15. Obsesia.....	243
16. Cel mai bun din toate timpurile	263
Mulțumiri.....	291
Credit imagini.....	293

Introducere

Nu e subtil, dar nimeni n-a rezervat vreo masă la Restaurantul Novak sperând (sau dorind) ceva subtil. Într-o buclă nesfârșită și glorioasă de nostalgie pentru tenis – Novak-stalgie, dacă vreți –, televizoarele montate pe perete cu sunetul la minimum redau la infinit meciuri vechi de tenis, inclusiv cele mai bune momente ale lui Novak Djokovic. Sportivul recomandă, desigur, să nu vă uitați la televizor în timp ce mâncați, ca să nu vă expuneți mâncarea la emoții negative, dar a făcut o excepție pentru restaurantul lui din Belgrad: aici sunt doar vibrații pozitive.

Când intri, treci pe lângă instalația de apă Djokovic, iar în capătul scărilor te întâmpină întâi o statuie supradimensionată a jucătorului de tenis, în stil de luptător din armata de teracotă – impasibil, cunoscător și totuși imperturbabil – și abia apoi șeful de sală. Multe lucruri de aici sunt la scară mare (de ce nu?), cu vitrine uriașe ce conțin câteva dintre trofeele sportivului. În drum spre masă, ești atras de un citat

motivațional înrămat – „Make It Happen”^{*} – înconjurat de lumânări aprinse, care oferă cuvintelor aura unui fragment din Scriptură. Mai e și o sculptură tridimensională din metal a logo-ului său. Aproape toți pereții care nu sunt ocupați de televizoare sunt plini de fotografii în care Djokovic lovește mingi de tenis sau ridică trofee.

Un stâlp e plin cu sute de mingi de tenis vechi, poate chiar lovite vreodată de el, ca și cum munca și transpirația de pe terenul de antrenament ar susține restaurantul. Există chiar și o operă de artă viu colorată, aproape psihedelică, cu Djokovic în copilărie, legănând o rachetă – o amintire despre cum a început totul. În caz că nu v-ați dat seama încă, v-ați pierdut în lumea lui Novak Djokovic (unde aveți la dispoziție opțiuni fără gluten).

Dacă tocmai ați aterizat în Belgrad și îl căutați pe Djokovic – dacă vreți să înțelegeți mai bine cine este și cum gândește –, Restaurantul Novak e cel mai bun loc din care puteți începe. Proaspăt coborâți din avion, psihanalizați un meniu decorat cu mingi de tenis. Ce gust are succesul? Asta e întrebarea la care încearcă să răspundă acest restaurant. Însă, în timp ce stați aici și vă mâncați risotto-ul cu ciuperci, salata de roșii și Tarta Novak, înconjurați de imagini fixe și mișcătoare cu sportivul, începeți să vă întrebați: cine intră în mintea cui aici? E greu de găsit un alt restaurant din lume care să sărbătorească o figură publică în acest mod multimedia, la nivelul întregului spectru. E și mai greu să găsiți un astfel de restaurant care să fie deținut de sportiv și de familia lui. Nu vreau să sune peiorativ sau sarcastic. Este un spațiu distractiv, vesel, mâncarea e

* În traducere aproximativă, „Fă lucrurile să se întâmple” (n.t.).

bună, iar dacă ajungeți vreodată în Belgrad, ar trebui să mergeți. Totodată, este copleșitor – într-un sens bun. E mult mai mult decât v-ați fi imaginat vreodată. Însă acest lucru e adevărat despre aproape orice element al poveștii lui Djokovic.

Djokovic este cel mai de succes jucător de tenis din istorie. Este cel mai bun din toate timpurile, iar acesta e un lucru interesant în sine. Însă chiar mai interesant e modul în care a ajuns aici: eșecurile și greutățile din trecutul lui, experiențele mai recente dintr-o „închisoare” din Melbourne, plus toate celelalte dificultăți psihologice care apar când încerci să câștigi la scară mare. Mai mult, este cel mai ciudat, mai neconvențional și mai progresist dintre tenismeni. Da, poate să alunece și să facă șpagatul cu mai multă flexibilitate și emfază decât oricine altcineva din tenis. E cel mai priceput în returul savelor (în parte mulțumită catalogului celor de la Beatles, dar mai multe despre asta mai târziu). Însă lucrul cel mai fascinant la el nu este felul în care se mișcă sau lovește mingea, ci felul în care gândește. Are cea mai originală minte din tenis, poate din toate sporturile.

Poate că vă place deja Djokovic. Faceți parte din #NoleFam. Sau poate că nu, dar vă intrigă oricum. Indiferent de unde ați porni, dacă vreți să apreciați cu adevărat și să înțelegeți tenisul modern – cu toate psihodramele sale –, va trebui să aflați ce e în capul lui Djokovic. Să porniți în căutarea lui Novak înseamnă să călătoriți cât mai adânc în sufletul lui.

1

Copilul de aur

Când intri în adăpostul subteran antiaerian al lui Novak Djokovic, în spațiul unde și-a petrecut multe nopți pe vremea bombardamentelor NATO din 1999, e ca și cum te-ai cufunda în betonul iugoslav. Tavane joase din beton. Ziduri umede din beton, care par să te sufocă. Podele din beton. Chiar și aerul – care oricum nu e prea mult – miroase ușor a beton. Oamenii vorbesc despre peisajul gri din Belgrad și despre aglomerația de betoane din anumite părți ale orașului, dar nimic nu te pregătește pentru griul și pustiul acestui buncăr de sub un bloc de apartamente, în stil brutalist, din cartierul Banjica, la câteva mile spre sud de centrul capitalei.

Însă nu doar betonul – rece, dur și neiertător – te tulbură. Mai e și gândul la felul în care s-au simțit Djokovic și alții în acest buncăr; sentimentul că încă este un loc plin de teamă, confuzie și furie acumulată, ca și cum betonul din jur ar fi absorbit aceste emoții și acum le proiectează înapoi spre tine.

Pentru Djokovic, care avea 11 ani când avioanele NATO au început să bombardeze Serbia, acesta e locul

în care a simțit frică și oroare, în care a fost „tulburat emoțional”, neștiind ce avea să aducă următorul moment pentru el, cei doi frați mai mici (Marko și Djordje) și părinții săi, Srdjan și Dijana. Era cel mai sigur loc din jur, construit inițial ca adăpost atomic în cazul unui război nuclear. Ca să ajungi în inima buncărului, trebuie să intri pe o ușă metalică de culoarea sângelui proaspăt oxigenat, să cobori niște trepte din beton și apoi să deschizi două uși din oțel, dintre care cea mai solidă trebuie să aibă vreo 30 de centimetri grosime, așa cum ți-ai imagina că are o ușă dintr-un seif bancar sau dintr-un submarin. Locuitorii veneau și închideau aceste uși în urma lor, rotind încuietorile uriașe, pentru a se proteja de explozii sau de incendii.

Dar chiar și aici, într-un loc teoretic apărat de bombe și de flăcări, înțelegeau că nicăieri nu erau complet în siguranță; că nici măcar un buncăr atomic nu-i putea salva de o lovitură directă. În întunericul aproape complet, Djokovic privea fața mamei sale ca să înțeleagă cum ar fi trebuit să se simtă – dacă ea părea speriată, și în general așa era, știa că și el trebuia să fie îngrozit.

Ascuns, immortalizat în beton, subsolul este cam la fel ca în anii 1990, aproape ca o capsulă a timpului care duce înapoi în vremea în care Djokovic era un copil speriat și derutat, printre atât de mulți copii și adulți înspăimântați și dezorientați. În acea vreme în care asculta avioanele ce zburau aproape de sol și făceau un zgomot de parcă străpungeau cerul nopții din Belgrad, după care se auzea tunetul devastator și nesfârșit al bombelor și al rachetelor. Deși betonul atenua sunetele, acesta nu micșora și teama pe care locuitorii buncărului o simțeau în acele nopți lungi și îngrozitoare.

Într-un fel (și poate că ar trebui să fiți aici ca să înțelegeți acest lucru), când pășești în acest buncăr, te simți ca și cum ai intra într-o parte a minții lui

Djokovic. E o serie de camere mici și colțuri întunecate și, pe măsură ce te plimbi și dai deoparte pânzele de păianjen, îți dai seama că nu e un loc pe care vecinii ai lui Djokovic (sau noii locuitori) îl vizitează prea des. Djokovic s-a dus de câteva ori ca să-și amintească exact cum arăta; ce nu va uita niciodată este intensitatea emoțiilor și cum se simțea înăuntru.

Fotolii vechi și câteva scaune de răchită sunt împrăștiate în interior. S-ar putea să fie aceeași mobilă care era acolo în 1999. Și mizeria de pe mese și de pe podea ar putea să fie *vintage*, veche de un sfert de secol. Becurile atârnă din tavan, goale și fără lustre, emanând o strălucire slabă, de un galben chimic, care abia străbate întunericul. O diferență dintre acum și atunci, după spusele unui vecin care găsisse o cheie și descuiase subsolul, e că în 1999 ar fi avut și saltele pe podea. Aici tremura Djokovic sub o pătură în momentul în care Belgradul a atins o premieră nedorită: întâia capitală europeană bombardată de NATO, pentru a forța retragerea militarilor sârbi din Kosovo.

După propriile spuse terifiante, Novak era „înconjurat de moarte”. În afara buncărului, își amintea el, Belgradul strălucea ca o mandarină coaptă. Orașul era fie cu luminile complet stinse, fie luminat de avioane NATO, fără nicio variantă intermediară. Timp de 78 de nopți la rând, avioanele au venit și și-au aruncat bombe. Când începeau sirenele, familia Djokovic se grăbea spre buncăr, aflat la subsolul blocului bunicului său, Vladimir. La începutul atacurilor, familia locuia la aproximativ 200 de metri depărtare, într-o clădire care nu avea propriul adăpost. Trebuia să ajungă acolo prin întuneric, prin haos și zgomot.

După cum vedea Srdjan Djokovic lucrurile, traumele din primăvara anului 1999 aveau să dureze o viață

întreagă. Cea mai tulburătoare amintire a lui Novak este dintr-o seară din prima săptămână a bombardamentelor când, pe la trei dimineața, bubuitul exploziilor din apropierea apartamentului în care locuiau și zgomotul de sticlă spartă i-au trezit și i-au speriat pe toți. Ridicându-se rapid în picioare, mama lui Novak s-a lovit cu capul de un calorifer și a leșinat. A stat întinsă pe podea doar câteva secunde, dar acestea au părut o veșnicie. Toți cei trei frați plângeau. Când Dijana și-a revenit, membrii familiei au încercat să-și găsească drumul spre adăpost, dar nu reușeau să vadă nimic; luminile erau stinse, iar străzile erau pline de fum. În plus, sunetul avioanelor și al exploziilor era atât de puternic, încât nu se auzeau unii pe alții nici măcar de la câțiva centimetri distanță, țipând unii în urechile celorlalți.

Copleșit și panicat, Novak a alunecat pe o piatră, și-a julit mâinile și genunchii și a căzut la pământ. Privind în sus, a văzut un triunghi gri de oțel, despre care și-a dat seama ulterior că era un bombardier invizibil F-117, care „rupea cerul în două”. E o imagine care i-a rămas mereu în minte: triunghiul letal care venea de nicăieri și arunca rachete asupra unui spital aflat la câteva străzi distanță. Cu designul său orizontal, spitalul devenise „un sendviș uriaș plin cu foc”. Djokovic a crezut că avea să moară atunci. Un moment mai târziu, avionul a dispărut, iar familia și-a continuat drumul spre adăpost. Oricât de mult i-ar plăcea sunetul unei mulțimi care aclamă după ce câștigă un punct important, Djokovic se teme și acum de sunetele puternice și neașteptate. O alarmă de incendiu care începe să sune îl poate face să sară de la locul lui.

Ca să fie mai aproape de buncăr, familia de cinci persoane s-a mutat în apartamentul cu trei camere de

la parter care aparținea bunicului lui Djokovic; pentru mai multă siguranță, locuința avea o poartă de metal pe lângă ușa normală de la intrare. În afara buncărului, străzile zăngăneau de explozii; în interior, copiii tremurau de frică.

Cel puțin, așa a fost în primele nopți. Ceva s-a schimbat după asta. Familiile din buncăr au acceptat că asta era noua lor realitate și că, dacă tot aveau să stea acolo, ar fi fost mai bine să-și distragă atenția. Adunați cu toții laolaltă (Djokovic a estimat la un moment dat că erau 50 de apartamente în clădire și fiecare suprafață a podelei din beton era ocupată), locuitorii au jucat cărți, au cântat și au jucat Monopoly, Risk și alte jocuri de societate. Însă normalitatea era doar la suprafață. Legături puternice, de o viață, s-au format în acel loc plin de disconfort fizic și emoțional. Cam pe atunci, Novak a cunoscut un alt băiat de vârsta lui, Neven Markovic, care locuia tot la parterul clădirii. Markovic, un fost fotbalist profesionist care a fost cavalerul de onoare al lui Djokovic la nunta cu Jelena Ristic, e și azi unul dintre cei mai apropiați prieteni ai săi.

Dacă petreci doar câteva minute în beci, începi să simți nevoia de aer și lumină naturală (e tulburător să-ți imaginezi cum ar fi să te întorci în acel buncăr în fiecare noapte). Afară, picturi murale cu Djokovic sparg tonurile de gri. Sub vechea casă a sportivului este o imagine cu el avându-i de o parte pe bunicul lui, iar de cealaltă parte pe prima lui antrenoare, Jelena Gencic. Dincolo de terenul de joacă betonat (unde Djokovic obișnuia să joace tenis în copilărie) este o altă pictură cu el, pe care scrie în sârbă „În Dumnezeu avem încredere”. După cum ne-a arătat un vecin, imaginea arată o greșeală neforțată, deoarece Djokovic lovește un backhand cu mâna stângă, dar asta nu diminuează

cu nimic puterea imaginii și ce simbolizează sportivul pentru oamenii din Banjica: cum unul dintre ei a ajuns să fie „cineva” pe scena mondială.

Mai mulți adolescenți care stăteau aproape de vechiul bloc al lui Djokovic vorbesc cu drag despre el – nu neapărat despre tenis (bunicile lor îi anunță întotdeauna când meciurile lui se difuzează la televizor și îi încurajează și pe ei să le urmărească), ci despre generozitatea lui. Despre banii pe care i-a donat școlii locale ca să cumpere articole esențiale și cum, de câte ori a fost în oraș, și-a făcut timp să prezinte trofeele câștigătorilor unui turneu de fotbal jucat pe terenul de beton. Cu toate ororile pe care le-a trăit în Banjica, e totuși un loc care îi amintește de lucruri dragi: de vremurile când se juca afară cu prietenii (deși și-a zdrelit genunchii atât de des pe terenul betonat, încât nu știe cum de au mai rămas sănătoși, iar la un moment dat a spart din greșeală fereastra unui apartament de la parter cu mingea și a trebuit să fugă de vecini).

E o traumă care nu se șterge. Pe drumul înapoi spre centrul Belgradului, treci pe lângă o veche clădire militară care a fost bombardată în 1999 și n-a mai fost reparată. E un oraș în care nu trebuie să te chinui ca să vezi cicatricile războiului, dar în care majoritatea oamenilor, la fel ca Djokovic, vor să meargă mai departe.

Timp de mulți ani, mânia l-a măcinat pe Djokovic din interior. Considera bombardamentele din 1999 „cruzimea supremă” și, la fel ca mulți alți sârbi, era furios, chiar răzbunător. A simțit această mânie interioară din copilărie și până când a devenit adult. Nu putea înțelege de ce națiunile care formau NATO se asociaseră ca să bombardeze o țară mică, aruncând

bombe asupra acelor pe care el îi descria ca fiind oamenii neajutorați de pe stradă. „Cicatricile acestei emoții, ale acestei furii, sunt prezente și azi în toți”, a spus el. La începutul carierei, a folosit această furie drept combustibil, atingând un oarecare succes. Dacă tot era „blocat”, cum spunea el, în această furie, măcar o folosise în avantajul lui. Juca plin de furie, iar asta îl ducea departe.

Însă, în timp, Djokovic a ajuns să vadă că sentimentele de „ură, răzbunare și trădare” te pot apăsa și ține pe loc, atât profesional, cât și personal. Nu mai voia să se simtă așa. Există o parabolă despre un șarpe și un fierăstrău de tâmplărie despre care sportivul crede că se potrivește cu momentul în care și-a dat seama că furia avea să-i facă numai rău. Un șarpe se rănește accidental într-un fierăstrău și crede că acesta l-a atacat. Furios, dorind răzbunare, se încolățește în jurul fierăstrăului și sângerează până la moarte.

După cum a recunoscut Djokovic, între sârbi există mai multe niveluri de suferință și traumă. Familia lui a avut noroc – în sensul că nu și-a pierdut casa ori pe cineva apropiat, deși când ziarele au tipărit numele celor morți, părinții lui i-au recunoscut pe unii dintre ei. I-a fost greu să-și imagineze durerea simțită de unii din compatrioții săi când rudele sau prietenii le-au fost uciși. Deși nu va uita niciodată bombardamentele NATO, moartea și distrugerea pe care le-au adus în această țară și a văzut graffiti-ul cu „fuck NATO” din Belgrad, a ales să ierte. A fost o decizie conștientă: să lucreze cu sine și cu emoțiile sale ca să gestioneze acea furie interioară. Djokovic nu mai voia să se alimenteze cu furie, ci cu iubire, iar „iubirea este iertare”.

N-a fost ușor, dar sportivul avea o minte deschisă (despre care vom vorbi mai multe ulterior în carte) și a spus că își deschidea și inima. „Novak probabil că a ajuns la acel nivel de iertare și și-a dat seama de aceste lucruri mai devreme decât ar fi făcut-o alții”, spune Dusan Vemic, care l-a cunoscut pe când viitorul mare sportiv avea 6 sau 7 ani și care l-a antrenat în circuitul ATP. „Ca om, Novak crește și învață permanent. E orientat spre dezvoltare și este un student perpetuu al vieții. A ajuns în acel moment din viață în care a încercat să înțeleagă deciziile oamenilor, să se pună în locul lor și să fie cât mai rațional.”

Depășirea acelei furii l-a ajutat pe Djokovic să devină un om mai puternic, spune Jelena Jankovic, compatrioata sa care a ocupat primul loc mondial din tenisul feminin. „Ca națiune, normal că am fost furioși când cineva ne-a bombardat. E o situație înfricoșătoare. Dar noi, oamenii obișnuiți, n-aveam ce face”, reflectează ea. „Odată ce depășești asta, te face mai puternic ca om și încerci să faci tot ce poți ca să-ți crezi o viață – să-ți crezi un nume.”

Credința lui Djokovic de creștin ortodox l-a ajutat să ierte, spune antrenorul lui din copilărie, Bogdan Obradovic, care îl cunoaște de când avea 10 ani. „Aceasta este filosofia lui Novak. În general, oamenii din Serbia au această abordare ortodoxă”, spune el. „Putem să iertăm.” Djokovic a reușit să meargă mai departe, să se deblocheze. „Dacă te blochezi așa [în furie], a spus sportivul, „ce vei face cu viața ta?”

*

Djokovic dorea, în măsura posibilului, să fie cu o zi în urma bombardamentelor. După ce se îmbrăca pentru

antrenament și își împacheta geanta cu rachete cu grija cu care te-ai pregăti să mergi la un club privat, pleca din apartament în zori și urmărirea distrugerile din Belgrad. Căuta iarbă proaspăt înnegrită, cratere nou-formate, oțel și beton abia desfigurate. Locuri care încă vuiau și ardeau din ziua anterioară.

Oricât de pervertit sau de îngrozitor ar părea acum, modul în care el și familia lui ascultau știrile la radio despre locurile unde fuseseră aruncate bombe în seara anterioară și căutau terenuri de sport în zonele proaspăt lovite din oraș avea o logică: erau șanse scăzute ca NATO să vizeze din nou aceleași locuri prea curând. În plus, Djokovic trebuia să fie cu ochii pe ceas: în primăvara anului 1999, un tânăr jucător de tenis din Belgrad trebuia să fie și analist amator al tiparelor de bombardamente NATO. Trebuie să învețe (și uneori, în ciuda ororii, i se părea aproape ca un joc) când era cel mai în siguranță pe teren. Adeseori, momentul cel mai liniștit era în zorii zilei; alteori era prânzul.

În zilele noastre, când Djokovic se află în Belgrad, are tendința să se antreneze altundeva, pe un teren mai elegant, unde are ceva spectatori, bărbați și femei în ținute scumpe care beau espresso pe terasă, deasupra terenurilor în aer liber (există și terenuri în interior). Însă în copilărie juca adeseori la Partizan Tennis Club. Ușor neîngrijit, cu graffiti pe ziduri și vopsea verde care se cojește, nu e tocmai cel mai instagramabil loc; e un club de tenis cu o atmosferă prietenoasă, relaxată, modestă, care nu se laudă prea mult cu legătura sa cu Djokovic. Deși există postere cu el la intrare, ele sunt șterse și îngălbenite (de pe vremea când era imaginea Adidas) și sportivul apare la fel de mult ca Ana Ivanovic, câștigătoarea unui titlu de Grand Slam, ale cărei imagini sunt expuse pe partea cealaltă. Câteva

fotografii vechi cu Novak (inclusiv unele în care apare în uniforma cu dungi alb-negre a clubului) sunt afișate pe pereți, dar nu există nicio statuie sau altceva oficial care să arate că cel mai de succes jucător de tenis din istorie s-a antrenat odată aici; există un bust, dar el este al unui fost general care face parte din istoria mai veche a clubului.

Chiar și într-o vreme în care aproape orice decizie implica un risc substanțial, jocul la Partizan Tennis Club ar fi putut fi o mișcare deosebit de periculoasă: era aproape de Banjica, dar și de o școală militară, care adeseori atrăgea bombardamente în zonă. Mama lui era speriată; ce s-ar fi întâmplat dacă NATO arunca o bombă deasupra terenului fiului său?

La câteva săptămâni de la începerea campaniei de bombardare NATO, s-a întâmplat ceva surprinzător: mulți oameni din Belgrad au decis că nu mai voiau să le fie frică. „După atâta moarte, atâta distrugere, pur și simplu am încetat să ne mai ascundem”, a scris Djokovic în *Serve to Win**. Era o anumită libertate, spune el, în a recunoaște că nu aveai nicio putere în fața forțelor NATO și a-ți accepta soarta. Novak și familia lui au făcut parte din această schimbare de mentalitate din oraș. Au încetat să se mai ascundă în buncăr în fiecare noapte. Mama lui a devenit fatalistă cu privire la perspectiva morții, spunându-le celor din familie și celorlalți din beci că avea să înnebunească dacă mai petrecea o noapte acolo. Avea să-și ducă familia înapoi acasă și dacă NATO arunca o bombă asupra clădirii, acesta era destinul lor. Fără îndoială influențat de spusese părinților lui, Novak gândea la fel: „Dacă suntem loviți, suntem loviți – ce putem face?”

* Carte publicată în limba română, cu titlul *Dieta câștigătoare*, traducere din limba engleză de Doru Someșan, Editura Publica, 2013 (n.r.).

Războiul i-a adus pe cei din familia Djokovic la un loc, fizic – deoarece toți cinci dormeau în același pat, cu ferestrele acoperite de pături ca să blocheze cioburile de sticlă – și emoțional deopotrivă. Una dintre cele mai puternice amintiri ale sportivului din timpul campaniei de bombardare (un moment puternic și unificator, dar și subversiv) a fost când mii de oameni s-au adunat pe unul dintre podurile orașului purtând tricouri cu ținte pe ele. Aveau ținte desenate pe creștet și cântau; își băteau joc de piloții NATO. Dacă familia lui Djokovic și națiunea puteau supraviețui acestui lucru, se gândea băiatul, puține lucruri le mai puteau distruge, iar el putea face orice voia cu viața lui. După așa ceva, toate, inclusiv tenisul, aveau să pară ușoare.

În mijlocul unei campanii de bombardare, Novak a continuat să joace tenis. Dorința lui de a se antrena mai departe, chiar și în aceste condiții de iad, a însemnat că educația lui sportivă nu s-a pierdut pe timpul războiului (a suferit doar de o scurtă lipsă de concentrare în primele zile ale bombardamentelor). De fapt, școlile fiind închise, antrenamentele s-au intensificat. Iar cele patru sau cinci ore de antrenament zilnic i-au ajutat familia să meargă mai departe, oferind un sentiment de normalitate și rutină (chiar dacă el fugea prin oraș în căutarea unui loc în care să joace).

Mama lui Novak era vehementă: familia ei n-avea să stea toată ziua în casă și să plângă. Dacă ar fi făcut asta, spunea ea, ar fi înnebunit de grijă la gândul că apartamentul lor putea fi bombardat. Dragostea pentru tenis a lui Djokovic (era fascinat de sport încă de la vârsta de 3 ani, când a văzut prima dată un teren de tenis) le-a dat un motiv să iasă din casă în fiecare zi, să continue să trăiască. Adeseori, locurile de antrenament pe care le găsea nu aveau nici măcar un fileu sau

suprafața era crăpată și stricată, terenurile din Belgrad fiind printre victimele colaterale ale războiului. Dar asta nu conta niciodată. Deși era periculos să te afli pe un teren de tenis din Belgrad, nu era mai periculos decât în orice alt loc din oraș; antrenarea lui Novak de la momentul respectiv, Jelena Gencic, își pierduse sora, ucisă în timpul unui raid aerian. La ora șapte seara, familia Djokovic era acasă, cu draperiile trase, așa cum trebuia. Uneori, nevoia lui de normalitate contrazicea realitatea traiului într-un oraș aflat sub bombardament. Sirenele începeau să sune în timpul antrenamentelor, iar avioanele brăzdau cerul. Băiatul și-a sărbătorit aniversarea de 12 ani la Partizan Tennis Club, iar pe când membrii familiei îi cântau „La mulți ani”, un avion a trecut brusc pe deasupra lor, acoperindu-le vocile.

Depășirea unor momente îngrozitoare ca acestea, în care se simțea complet neputincios (după spusele lui), i-a dat lui Djokovic o putere interioară și o rezistență care s-au păstrat de-a lungul întregii sale cariere; în plus, l-a făcut mai avid, mai ambițios să reușească ca jucător de tenis. Voia să arate cum un băiat care supraviețuise ororilor războiului putea deveni cel mai bun la un sport global, jucat de oameni din țări mult mai bogate, care nu fuseseră bombardate.

Distrus, dar tot în viață. Așa a fost Djokovic pe timpul războiului, povestește Bogdan Obradovic. În opinia lui, experiențele inițiale din viața sportivului i-au dat energie, putere și rezistență în plus. „Oamenii au suferit atât de mult în timpul războiului, că n-avea cum să meargă tot mai rău. Trebuia să se oprească la un moment dat. Într-o bună zi atingi pământul. După aceea, fie e rău, fie urci din nou. Nu există alte opțiuni. Când ceva rău te atacă, te obișnuiești. Ajungi să afli

exact cu ce te lupți și vezi că nici măcar răului nu-i place așa de mult. Ești distrus, dar tot în viață”, spune Obradovic. „După aceea, găsești un fel de energie inexplicabilă. Toate aceste lucruri fie te vor distruge, fie te vor face mai puternic. Asta s-a întâmplat cu Novak: a devenit o persoană mai puternică.”

Chiar și înainte să înceapă bombardamentele, viața fusese deosebit de grea în Belgrad, din cauza embargoului comercial internațional. Djokovic își amintește cum se așeza la coadă la ora 5:45 dimineața ca să cumpere pâine pentru întreaga familie. „Un băiat ca mine, care a crescut în Serbia, să devină campion mondial? Era puțin probabil chiar și în cele mai bune circumstanțe. Și a devenit tot mai puțin probabil când au început să cadă bombe”, a scris el odată. Dar e posibil oare ca opusul să fie adevărat? Ca tocmai campania de bombardare să-i fi sporit șansele de a ajunge în circuitul de tenis? La fel cum în viață există suișuri și coborâșuri, spune Obradovic, și pe terenul de tenis este la fel. Djokovic n-avea cum să-și dea seama la momentul respectiv, dar brutalitatea războiului, inclusiv nopțile petrecute în adăpostul antiaerian, toate aveau să-i dea și mai multă putere interioară.

Războiul pare s-o fi întărit și pe prietena lui, Ivanovic, care exersa uneori pe fundul unei piscine goale și care avea să devină numărul unu mondial la femei. Luând-o în calcul și pe Jankovic, altă sârboaică ce avea să ajungă în top la nivel mondial, a fost o generație de aur, cu trei sportivi care aveau să ajungă pe primul loc în lume. „Eram înfometăți pentru că niciodată nu ni s-a dat nimic”, spunea Jankovic. „Tot ce am avut, am câștigat și a trebuit să muncim mai mult decât cei din alte țări, doar ca să ne demonstrăm valoarea. Chiar dacă veneam dintr-o țară care nu era foarte

bogată și nu aveam terenuri grozave sau o tradiție în tenis, iar uneori părea să fie o misiune imposibilă, ce aveam era o voință puternică. Ca națiune, nu acceptăm locul al doilea. Trebuia să fim pe primul loc; nu exista nicio altă opțiune. Fie ești cel mai bun, fie nu ești nimic. Asta e mentalitatea noastră.”

Se zice că termenul sârbesc „inat” nu are o traducere perfectă. E un amestec de sfidare, înciudare, încăpățănare și hotărâre, poate cu puțin arțag și spirit acid; unii ar zice că Djokovic a avut asta încă din primele sale zile în tenis și că asta îl ține și acum. „*Inat* e când ești furios și ai o motivație puternică să le dovedești oamenilor că n-au dreptate. Vrei să te descurci foarte bine. Cred că Novak a avut acest sentiment toată cariera”, a spus Jankovic. „Și eu l-am avut. Ca națiune, cu toții avem asta în comun. Vrem să fim cei mai buni. Vom reuși chiar dacă venim dintr-o țară care nu e cea mai bogată și nu are cele mai grozave facilități. Dar avem un lucru pe care alți sportivi nu-l au. Avem *inat*. Și o să vă dovedim că nu aveți dreptate.”

Bombardamentele din 1999 continuă și acum să-i influențeze gândirea lui Djokovic pe teren. „Trecutul lui, cu războiul și bombele care explodau în jur, l-au făcut neînfricat”, a observat Chris Evert, fostă jucătoare de pe locul 1 mondial și câștigătoarea a 18 titluri feminine de Grand Slam. „Când ai avut așa o copilărie, asemenea experiențe care provoacă o tulburare de stres posttraumatic, îți pierzi toate temerile. Dacă nici asta nu te transformă într-un anumit fel de persoană – să ai astfel de experiențe la o vârstă atât de fragedă –, nu știi ce ar putea s-o facă. Novak folosește toate momentele negative din viața lui, precum războiul, ca să-și găsească puterea în timpul meciurilor. Își spune singur: «OK, este egalitate la 5 în al cincilea set,

dar ai trecut prin situații mult mai grele decât asta». Războiul i-a anulat teama în tenis și în viață. L-a făcut mai puternic și mai rezistent. Puterea lui are o anumită profunzime.”

Unii dintre apropiații lui Djokovic ar sugera că impactul războiului asupra traseului său spre măreție nu trebuie supraestimat. Deși l-a întărit, e posibil ca, chiar dacă ar fi crescut într-o perioadă mai pașnică și mai prosperă, el să fi avut la fel de mult succes. „E adevărat că această parte a poveștii lui Novak este extremă”, spune Janko Tipsarevic, care a crescut în Belgrad până să devină jucător de top zece și este unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Djokovic (cei doi au fost de mai multe ori în vacanță împreună cu familiile lor).

„Mulți sportivi au fost săraci, au crescut cu un singur părinte sau vin din zone pline de violență – uitați-vă la NBA sau la NFL din America. Dar situația noastră e atât de remarcabilă pentru că au fost momente care ne-au pus viața în pericol, noapte după noapte. Timp de două luni și jumătate, pentru noi a fost normal ca seara să fim bombardați și să mergem la adăpost, iar ziua să jucăm tenis. Sunt sigur că aceste momente l-au făcut pe Novak și mai rezistent în final și l-au ajutat să-și atingă obiectivele. Însă l-au ajutat cu 5 sau 10 procente, nimic mai mult. Cred foarte mult în capacitatea sa mintală, în măreția lui; chiar dacă tatăl lui ar fi fost Jeff Bezos și ar fi crescut într-o țară bogată, tot ar fi devenit ceea ce era destinat să devină: cel mai bun.”

Din perspectiva ei de psiholog sportiv (în ultimii ani, a călătorit în circuit cu Iga Swiatek, câștigătoare poloneză de turnee de Grand Slam), Daria Abramowicz a simțit că experiențele din copilărie ale lui Djokovic

și povestea pe care și-o spune lui însuși și altora par să-l fi făcut extraordinar de rezistent. „Novak e un sârb mândru. E puternic legat de țara lui. Când țara ta are o astfel de istorie și totuși reușești să-ți construiești o viață fericită și o carieră de succes, acest lucru îți poate da o putere și o rezistență de nemăsurat. Uneori, poate fi și o povară; în anumite situații, poate fi ambele lucruri. Este ceva extrem de individual, asta e sigur”, spune Abramowicz. „Părerea mea, și puteți vedea asta la mai multe niveluri, este că Novak a devenit incredibil de puternic și de rezistent.”

În mintea lui Djokovic, bombardamentele au avut și alte efecte de durată. Pentru că a supraviețuit ororii și greutăților, el apreciază mereu ce are în viață. Și, oricât de ciudat ar suna, a trecut prin anul 1999 cu ceva chiar mai puternic: speranța.

*

Să spunem că Djokovic a venit de nicăieri nu e o hiperbolă. S-a născut într-o țară care nu mai există (Iugoslavia) și într-un loc care nu avea aproape niciun fel de cultură a tenisului.

După cum a recunoscut el, tenisul era la fel de popular în Belgrad ca scrima. Pe vremea respectivă, „tenisul era pe nicăieri – era aproape mort”, spune Bogdan Obradovic, care, pe lângă faptul că l-a antrenat (cu întreruperi) pe Novak între vârstele de 10 și 16 ani, i-a fost și căpitan în echipa de la Cupa Davis. Dincolo de beton, o altă moștenire a comunismului era că tenisul era încă privit ca un sport aristocratic în Iugoslavia și apoi în Serbia. Un club din Belgrad era strict pentru ambasadori și diplomați, iar ani în șir, televiziunea sârbă a difuzat un singur meci de tenis profesionist pe an: finala masculină de la Wimbledon; imaginile de pe

Terenul Central, unde jucătorii erau îmbrăcați doar în alb, n-ar fi avut cum să-i convingă pe telespectatorii din Belgrad că era un sport pentru muncitori. „Era un sport pentru aristocrați”, își amintește Obradovic. „Toată lumea se temea puțin de tenis.”

Dacă guvernul sârb avea bani de investit în sport, îi dirija spre sporturi de echipă, precum fotbalul, baschetul și handbalul, spre volei sau polo pe apă. De ce să riște să investească într-o singură persoană care visa, dintre toate, la un domeniu aristocratic?

Pe vremuri, un loc „seren” (după spusele lui Djokovic) unde puteai vedea iepuri alergând printre copaci, zona din apropiere de Kopaonik, din munții Serbiei, fusese acoperită de bombe cu dispersie* în 1999. Ani în șir mai apoi, pericolul muniției neexplodate din munți a făcut ca Djokovic să nu se poată întoarce la ceea ce numea „cel mai frumos club de tenis din lume”. Acolo jucase tenis pentru prima dată, la vârsta de 4 ani, pe cele trei terenuri cu zgură din apropierea pizzeriei Red Bull deținute de părinții lui. La aproape 20 de ani de la război, odată dezamorsate bombe, Novak a reușit să se întoarcă. Clubul era abandonat, ruinat și fusese absorbit de pădure. Însă pentru el era încă un loc plin de semnificație. Una dintre clădirile de piatră era distrusă, jumătate dintr-o structură de lemn era la pământ, iar peretele de tenis – unde își petrecuse atâtea ore fericite în copilărie, exersându-și tehnica – era plin de găuri provocate de bombe.

Însă cel puțin era încă în picioare – „rezistase”, după cum a spus Djokovic, la fel ca legătura lui emoțională cu acel loc. Afecțiunea sa pentru acest teren (pe care l-a găsit acoperit de vegetație când s-a întors, la sfârșitul

* Bombe care eliberează proiectile explozibile mai mici, menite să ucidă oamenii și să distrugă vehiculele (n.t.).

anilor 2010) se datorează în parte naturii care îl înconjoară, dar și modului în care locul i-a schimbat viața. Nimeni din familia lui Djokovic nu mai jucase tenis. A fost pur și simplu noroc, o șansă extraordinară (sau, după cum i-ar spune el, „destinul”); cineva a decis să construiască niște terenuri chiar acolo, în fața restaurantului. Dacă acele terenuri n-ar fi fost construite acolo, poate că nici n-ar fi fost expus la tenis la o vârstă fragedă – sau chiar deloc. A avut el oare șansa să-și aleagă „călătoria” pe care o începuse? Novak crede că sufletul lui – la fel ca toate sufletele – a avut niște obiective și o misiune predefinite. Trebuia doar să afle care erau.

Djokovic mai crede și că sufletul lui i-a ales părinții. S-a născut într-o familie de schiori. Tatăl, unchiul și mătușa lui schiau și îl idolatrizau pe sportivul italian Alberto Tomba. Părinții lui se cunoscuseră chiar pe pârtia de schi – mama lui căzuse în zăpadă, iar tatăl lui, care era instructor, apăruse și o întrebase dacă avea nevoie de ajutor. Lui Djokovic nu i se pare surprinzător că și el a devenit interesat de sport; a fost doar neașteptat că a ales tenisul, o decizie care avea să-i scoată pe părinții lui din zona de confort. Era o lume pe care nu o cunoșteau și, nu pentru ultima dată, cei doi trebuiau să aibă mintea deschisă. Srdjan și Dijana nu știau perfect la ce se angajau.

Din prima clipă în care a văzut acest sport, lui Djokovic i-a plăcut la nebunie. Iubirea lui pentru tenis nu a început doar în 1991, când a primit prima rachetă, ci merge chiar mai departe în timp, pe când avea 3 ani și le ducea mâncare și băutură oamenilor care construiau terenurile de tenis din fața restaurantului familiei sale. În acele momente, tatăl lui a observat cum privea terenurile și i-a cumpărat lui „Nole” (porecla lui

Djokovic) o rachetă roz aprins și o minge din spumă. Băiatului nu-i păsa ce culoare avea, doar că era a lui. Când nu vântura de zor racheta (există un videoclip cu el pe teren, cu un trening verde, o șapcă de baseball și o privire concentrată), o purta după el toată ziua, nevrând să o lase jos niciodată.

A mai existat un moment norocos. Jelena Gencic, care îi antrenase pe Monica Seles și pe viitorul antrenor al lui Djokovic, Goran Ivanisevic, a început să ofere lecții pentru copii pe acele terenuri. Novak avea 5 ani când li s-a alăturat. Însă nu era un copil de 5 ani obișnuit, după cum a descoperit Gencic. La prima ședință, Djokovic a ajuns cu jumătate de oră mai devreme, aducând cu el o geantă mare de tenis în care avea racheta, un prosop, o sticlă cu apă, o banană și niște bentițe pentru încheieturi. Gencic l-a întrebat, uimită: „Cine ți-a făcut bagajul, mama?” Novak a răspuns: „Nu, eu l-am făcut”. L-a întrebat de unde a știut de ce avea să aibă nevoie, iar el i-a spus că se uitase la tenis la televizor. Perfecționismul lui Djokovic, atât de evident pentru toată lumea acum, a fost acolo încă de la început.

Câteva zile mai târziu, Gencic avea să le spună părinților lui Djokovic că băiatul lor, aproape la fel de înalt ca unul dintre stâlpii plasei, era special; că era un „zlatno dete”, un copil de aur. De aur deoarece, pe lângă talent, avea o concentrare care sugera că avea un viitor mare în tenisul profesionist. Ideea îi suna bine Dijanei, care îl considera „un dar de la Dumnezeu”. „Jelena le-a dat speranța că Novak putea reuși ca jucător de tenis”, spune Jankovic. „Nimeni n-a crezut că era posibil până când nu l-a susținut ea.”

Visele lui Djokovic în materie de tenis au început de la conversațiile purtate cu Gencic. „Jelena i-a creat un